

De vreemdeling in de tuin

Ivo van Woerden bij Meulenhoff:

Het drama van Alphen

Op zoek naar mijn Frankrijk (met Wilfred de Bruijn)

De vreemdeling in de tuin

Ivo van Woerden

De vreemdeling in de tuin

Een verhaal over een onverwachte, grenzeloze vriendschap

MEULENHOF

Opgedragen aan iedereen die droomt van een beter leven

FONDS Bijzondere
JOURNALISTIEKE PROJECTEN

Deze publicatie is tot stand gekomen met steun van het Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten, www.fondsbjp.nl

ISBN 978-90-290-9284-5

ISBN 978-94-023-1345-1 (e-book)

NUR 320

Omslagontwerp: Mijke Wondergem

Omslagbeeld: Overview © DigitalGlobe Inc., a Maxar company, 2019

Auteursfoto: © Tess Hoffman

Kaart: © Yde Bouma

Zetwerk: Steven Boland

© 2019 Ivo van Woerden en Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

Proloog	7
---------	---

I

1	Een vreemdeling in de tuin	11
2	Het familiealbum	33
3	Zonder documenten	40
4	Met handen en voeten	43

II

1	'Ik ga op reis en ik geef jóú geld!'	65
2	Het hek van Europa	75
3	Gevangen	84
4	Onder de stoel	93
5	De weg naar de tuin	98

III

1	Alle liefde is halal	105
2	Geld in het laatje	116
3	Op Tinder voor papieren	124

4	‘Het stikt hier van de Hamza’s’	133
5	De rug toekeren	154
6	‘Ik ben moslim’	190
7	De misstap	210
8	Verstrikt	236
	Kaart	243
	Verantwoording	245
	Noten	252
	Dankwoord	255

PROLOOG

De kleine hoogblonde Annelies staat op het schoolplein, het koordje van de ballon in haar hand, klaar om los te laten. Haar vriendjes en vriendinnetjes houden er ook allemaal een vast, met een kaartje eraan waarop hun naam en adres staat. Ze zullen ze zo allemaal laten gaan en de ballonnen overgeven aan het toeval en de wind.

Daar stijgen ze al op, boven het dak van de school uit. Hoopvol kijken de leerlingen hun ballon achterna. Ze proberen ze uit elkaar te houden, te zien of die van hen het gaat redden. De meeste ballonnen komen in de bomen terecht waar de koordjes in de takken verstrikt raken, een stortplaats aan adressen.

Sommige gaan onderweg kapot en andere lopen langzaam leeg waardoor ze niet ver komen. Maar een enkele ballon zal in hogere luchtstromen, voortgestuwd door de wind, grenzen kunnen oversteken, weilanden achter zich kunnen laten, bergen kunnen passeren, over zeeën kunnen zweven om ver weg van het schoolplein te dalen en misschien wel in de tuin van een vreemde terecht te komen.

De eigenaar van de tuin zal de ballon met het kaartje vinden en als hij of zij ook benieuwd is naar het land, de stad of het dorp waar de ballon is opgelaten, naar het leven van degene die contact wil leggen, naar zijn of haar familie, naar zijn of haar gebrui-

ken en naar zijn of haar wensen, dromen en verlangens, zal hij of zij een boodschap terug kunnen sturen. Een ansicht van een besneeuwd chalet, een kasteel aan een rivier of van een kameel in de woestijn met een uitheemse postzegel erop. Misschien raakt de ontvanger wel zo enthousiast dat hij of zij een brief op de post doet waarin de vinder zichzelf voorstelt, met een datum erboven waaruit af te lezen valt hoelang de ballon onderweg is geweest en hoelang de post nodig heeft gehad om een bericht terug te brengen.

Dan is de missie van de ballon geslaagd: hier wordt het begin van het eerste onschuldige contact gelegd dat met de tijd inniger kan worden en tot een warme vriendschap kan uitgroeien. Een kennismaking tussen twee culturen, een uitwisseling die het leven van zowel de zender als de ontvanger drastisch kan veranderen.

Annelies loopt vaak naar de brievenbus om te zien of er een kaart of een brief voor haar tussen de post zit. Maar wat er ook op de mat ploft – rekeningen voor haar ouders, folders met reclame, de krant – het is nooit een bericht van een vreemde die haar ballon heeft gevonden.

I

‘I think this is the beginning of a beautiful friendship.’

Rick in de film *Casablanca* (1942)

1 EEN VREEMDELING IN DE TUIN

Er staat geen hek om de tuin. Het is alleen maar een strook gras met vier lindebomen op een rij die hoort bij een oude witgeschilderde boerderij met donkergroene raamkozijnen.

Het oudere echtpaar Simon en Carla woont er sinds 1964 en houdt niet alleen het gras rond de bomen kort, maar ook het gras aan de oever van het kanaal aan de overkant van de weg. Vissers hebben daardoor een toegankelijker plekje om te zitten en naar hun dobber te staren.

‘Dan heb je nog eens wat aanspraak,’ zegt Carla met waterige helblauwe ogen en een guitige lach om de mond; ze kent de vissers inmiddels bijna allemaal bij naam.

Ze is bang aangelegd, ‘angstig’, dat heeft ze van haar moeder. Het is haar tweede natuur geworden om op te letten. Ze voelt het aan als er iets om het huis gebeurt. Misschien hoort dat wel bij het wonen in een vrijstaande boerderij, zoals bijna iedereen hier langs dit gedeelte van het kanaal heeft. Als Carla afwast of als ze door de woonkamer loopt, houdt ze uitzicht op de voortuin, de weg en het water en merkt ze direct of er iemand loopt, fietst, vist of rijdt.

Zo ook op vrijdag 11 augustus 2017, die met 22 graden voor een zomerdag niet vreselijk warm is, maar ook niet koud. Ze ziet die middag een jongen aan de waterkant zitten. Hij draagt een blauw jack en kijkt naar het water. Een visser, concludeert

Carla terwijl ze de afwasborstel langs de vieze borden haalt. Ze besteedt er verder geen aandacht aan.

De avond valt. Simon zit in zijn stoel en kijkt naar buiten. Daar is die jongen weer, hij loopt over de weg en houdt stil voor hun huis om naar het kanaal te staren. Simon denkt dat hij met een Spaanse vrachtwagen mee is gekomen. Die heeft vandaag langs het kanaal gestaan om metalen platen te lossen waarmee de damwand aan de overkant van het kanaal vernieuwd wordt.

Even is Simon afgeleid. Als hij nog eens kijkt, is de jongen verdwenen. Vreemd, denkt hij. Om er zeker van te zijn dat hij weg is, gaat Simon naar de slaapkamer voor een bredere blik over de weg en het water. Daar ligt de jongen onder het raam. Hij lijkt zich te installeren om te gaan slapen. Een drugsverslaafde, denkt Simon, weg ermee.

Brutaal, vindt Carla dat. 'Je gaat toch niet zomaar in iemands tuin zitten?' Het idee dat ze straks in bed ligt met aan de andere kant van het raam een wildvreemde, is verre van prettig. Dus bellen ze Joop, een buurman die al meer dan vijftwintig jaar in de beveiligingsbranche werkt.

Joop is gespieerd en heeft op beide armen flinke tatoeages zitten. Waar anderen om een groepje jongeren op straat heen lopen, gaat Joop er dwars doorheen – 'dat soort jongens ruiken angst en ik ben voor niemand bang'. Die avond heeft hij een vriend over de vloer die ook al aardig wat whisky opheeft. De telefoon gaat: er ligt een vreemde jongen in de tuin op de hoek. Samen gaan ze kijken.

Op zijn werk is Joop gewend vrij snel een inschatting te kunnen maken of iemand gevaarlijk is. De jongen die hij aantreft, ziet er doodmoe uit.

Hij kan hier niet gaan slapen, denkt Joop.

In verschillende talen probeert hij een praatje met de jongen aan te knopen, maar dat lukt niet.

Het enige wat de jongen zegt is '*trabajo*' en 'Amsterdam'.

'Dan moet je daarheen,' zegt Joop kortaf en wijst het kanaal langs in de richting van zijn geboortestad. 'Loop maar door.'

De telefoon van Annelies trilt. Ze zit op de bank, een paar huizen verderop. Met haar man Erik-Jan kijkt ze naar het wereldkampioenschap atletiek op televisie. Ze pakt haar toestel erbij. Er staat een nieuw bericht in de buurtapp waarmee ze elkaar op de hoogte houden van verdachte zaken in de omgeving of ander buurtnieuws delen. Er is weleens ingebroken, een beetje opletten kan geen kwaad. Bovendien gebeuren er met regelmaat heftige dingen in de zo op het eerste gezicht lieflijk uitzien- de boerenomgeving tussen Amsterdam en Purmerend vol schapen, koeien, eenden en wuivend riet. Een tijdje terug is er een machinegeweer leeggeschoten in een weiland. En er is een mensenhand gevonden in het gras. Zo'n appgroep met de buurt is dus geen aanstellerij: met elkaar zie je meer dan alleen.

In het bericht, van 22.49 uur, leest ze over de vreemde jongen. 'Ik heb hem gevraagd hoe en wat. Hij spreekt Spaans en zoekt werk. Hij heeft een rugzak om en een blauw jack aan. Hij lijkt niets kwaads in de zin te hebben, maar ik heb niet een fijn gevoel. Lijkt verward. Alertheid geboden, Mvg Joop.'

'Die persoon zit nu bij Siem in de tuin,' staat in een volgend tekstballonnetje.

'Heb je hem uitgenodigd?' wil weer een ander weten.

'Wie belt de politie?'

Daar slaat Annelies op aan. 'Hoezo gelijk politie?' vraagt ze aan de groep. Je weet helemaal niet of de politie nodig is, gaat het door haar heen. Misschien is dit gewoon een verwarde jongen zoals zij ze dagelijks op haar werk aantreft, een jongen die hulp nodig heeft. En als dat het geval is, weet ze precies waar ze hem naartoe kan brengen. Ze werkt namelijk bij een geestelijke gezondheidszorginstelling met jongens die verslaafd zijn, op straat zwerven en psychiatrische problemen hebben.

Ze staat op om te gaan kijken. Erik-Jan blijft thuis.

Carla en Simon staan met Joop en zijn maat in de tuin. De jongen is licht getint en heeft dik zwart haar met dichte krulletjes. Hij draagt een spijkerbroek met hippe scheuren, een zwart t-shirt en een donkerblauwe jas. Zijn lichaamshouding is wat

stram. Annelies schat in dat hij een jaar of twintig is, dezelfde leeftijd als haar jongste zoon.

De eerste gedachte is dat hij misschien uit Syrië afkomstig is. In 2015 is een enorme vluchtelingenstroom uit het door oorlog verscheurde land op gang gekomen, op televisie waren daar voortdurend berichten over te zien geweest. Annelies heeft zich toen nog als vrijwilliger aangemeld om Syriërs die in het dorp terecht waren gekomen bij te staan, al bleek dat toen al niet meer nodig, omdat er al genoeg vrijwilligers waren.

Ze steekt haar hand naar hem uit. 'Ik ben Annelies,' zegt ze. De jongen schudt haar hand en begint te praten. Het klinkt Arabisch. 'Hamza,' denkt Annelies te verstaan. Ook zegt hij: 'Maroc, Maroc.'

Dit moet Hamza uit Marokko zijn.

Annelies ziet in zijn donkere vriendelijke ogen direct dat hij niets kwaads in de zin heeft. Hij ziet er ook goed verzorgd uit, anders dan de zwervjongeren waar ze mee werkt.

In de kliniek wordt bij een nieuwe opname gecontroleerd of iemand drugs bij zich heeft. Dat lijkt haar nu ook een goed idee. 'Mag ik je zakken doorzoeken?' gebaart ze naar zijn jas en broek. Hamza laat het gewillig toe, ze zijn leeg. Ze opent zijn donkerblauwe Caribee-rugzak en treft er een parapluutje in aan met tijgerprint, een zwart overhemd, een muts en een nylontasje. Daar bewaart hij vast zijn papieren in, denkt ze. Maar er zit alleen een brief van de politie in. Wel vindt ze een telefoon, maar die is leeg, dus daar kan ze niets mee. Er zit geen oplader in de tas.

Als deze jongen inderdaad uit Marokko komt en geen papieren heeft, mag hij nooit in Nederland blijven. In Marokko is er immers geen oorlog, dus het heeft geen zin om asiel aan te vragen.

Buurman Joop en zijn vriend hebben wat gedronken en kunnen de jongen daarom nergens heen brengen.

'Hij mag wel even met mij mee,' zegt ze tegen de anderen. 'Dan kijken we wel verder.' Ze gebaart Hamza achter haar aan te lopen. De vriend van de marechaussee-buurman stopt Hamza nog snel een tientje toe.

Samen lopen ze de dijk over. Onverantwoord vindt Simon dat.

Erik-Jan ziet hen aankomen. Hij wist al toen zijn vrouw bij de burens ging kijken om hulp te bieden, dat ze niet met lege handen terug zou keren. Hij kent haar al vijfendertig jaar, van toen hij negentien en zij zeventien was.

Als er iemand voor hun deur met de fiets valt, een enkel verzwikt tijdens het hardlopen, of uitglijdt als het heeft gevroren, is het Annelies die naar buiten spurt om eerste hulp bij ongelukken toe te dienen, binnen koffie te zetten en ze weer op weg te helpen. Ook als het regent vindt Annelies het prima als mensen komen schuilen. Ze heeft een nieuwsgierige inborst. Soms ontstaat er een indringend gesprek en blijven verongelukten en passanten langer plakken. 'Zo ontmoet je nog eens iemand,' zegt Annelies.

Nadat ze binnen zijn gekomen, geeft Erik-Jan Hamza een hand en stelt zich voor. *'Nice to meet you.'* Maar Hamza reageert niet op Engels. Omdat Marokko een voormalig protectoraat van Frankrijk is geweest, proberen ze Frans. *'Bonjour?'* Maar er komt geen reactie. Wacht, heeft iemand in de appgroep niet geschreven dat hij Spaans spreekt? Maar ook met Spaans komt er weinig op gang.

'Trabajo,' zegt Hamza, meer niet.

Het is Annelies opgevallen dat hij bij binnenkomst in hun huis niet om zich heen heeft gekeken of bij het zien van hun computer die toch vrij prominent op tafel staat, heeft gebaraard of hij daar even op mocht, terwijl dat toch is wat jongens van zijn leeftijd doen: direct een mailtje sturen als je telefoon leeg is, de mensen die zich ongerust maken, geruststellen.

Ze geeft hem een pen en papier, maar daar doet hij niets mee.

Er is iets met deze jongen. Hij heeft iets onbevangers, iets aandoenlijks. Stel dat hij een van mijn eigen kinderen was, denkt Annelies, dan zou ik willen dat iemand hem opvangt als hij zo verdwaald is. Wie weet maakt iemand zich ergens op de wereld wel grote zorgen om hem.

De politiebrief die hij bij zich heeft, is gericht aan ‘Achmed’ uit Marrakesh. Het is een terugkeerbesluit. Op grond van artikel 62 van de Vreemdelingenwet moet Achmed terug naar zijn land van herkomst, omdat ‘gebleken is dat de vreemdeling onrechtmatig in Nederland verblijft’. Binnen achtentwintig dagen moet hij de Europese Unie verlaten. Het besluit is van drie dagen geleden, hij heeft dus nog vijftentwintig dagen te gaan. Er zit een brief in het Arabisch bij, de vertaling van het besluit dat de naam ‘U wordt verdacht’ draagt.

‘Achmed?’ vraagt Annelies.

Hamza wijst naar zichzelf en zegt ‘Hamza’. Hij lacht schaapachtig.

Maar wie is Achmed dan? denkt Annelies.

Hamza neemt plaats op de bank naast Erik-Jan en kijkt mee naar atletiek op televisie. Hij straalt een rust uit alsof hij altijd al bij hen is geweest, vindt Erik-Jan. Ze kunnen niets tegen elkaar zeggen maar het voelt vreemd vertrouwd.

Hamza heeft vast honger. Er staat nog wat witte rijst op het aanrecht, over van het avondeten. Ze zetten een bord voor hem klaar. Hamza kijkt naar de rijst en proeft een hap. Hij lijkt het niet bijzonder lekker te vinden, maar eet wel door.

Hij wijst naar zijn telefoon. Erik-Jan gaat op zoek naar een oplader van een oud exemplaar. Het contactje past naadloos in de telefoon van Hamza. Annelies ziet de opluchting op zijn gezicht.

In de buurtapp komen nieuwsgierige berichtjes binnen met de vraag hoe het met die jongen is afgelopen.

‘We zijn z’n telefoon aan het opladen,’ schrijft Annelies in de groep. ‘Heeft papieren van de politie, plus vertaling. Hij moet terug naar Marokko.’

Hamza ziet er moe uit. Misschien is hij het meest geholpen met een goede nachtrust. Hij kan de nacht best in het tuinhuis doorbrengen. ‘De studio’ noemen ze het. Annelies is er ooit een brocantewinkeltje in begonnen en zoon Pelle heeft het als oefen-

ruimte gebruikt voor zijn band. Er staat een slaapbank en ze hebben nog een blauwe fleecedeken. Morgenvroeg zullen ze wel uitzoeken hoe het verder met hem moet.

Annelies wijst Hamza de berging waar hij zich aan de wasbak kan wassen en geeft hem een handdoek, een tandenborstel en een tube tandpasta. Ze laat hem alleen zodat hij zijn gang kan gaan.

‘Ik heb zijn tas en kleding gecontroleerd,’ schrijft Annelies in de buurtapp. ‘Hij eet wat en gaat hier slapen, morgen brengen we hem weg.’

Een van de burens constateert direct dat het hier om een ‘uitgeprocedeerde asielzoeker’ moet gaan. En een ander schrijft: ‘Tjee, goed dat je mensen in nood helpt. Hoop natuurlijk wel dat je een goede inschatting hebt kunnen maken of het veilig is voor jullie.’

Annelies leidt hem door de achterdeur en de achtertuin naar het grijze houten tuinhuis achter op het erf.

‘Welterusten,’ zegt ze terwijl ze haar handen op elkaar legt en schuin onder haar wang doet als een hoofdkussengebaar. ‘Slaap lekker.’ Ze doet de glazen deur van het tuinhuis achter zich dicht en loopt terug naar het huis.

In de berging pakt ze zijn handdoek op en kijkt naar de wasbak. Daar ligt de tandpastatube met een opengeknippte onderkant. Op de werkbank van Erik-Jan die in de berging staat, ligt een schaar.

Omdat het al laat is, gaan Erik-Jan en Annelies ook naar bed. Door haar slaapkamerraam ziet Annelies dat het licht in het tuinhuis uitgaat. Fijn, hij gaat slapen, denkt ze. Morgen weer verder.

Ze doet die nacht geen oog dicht. Hamza’s ouders maken zich vast zorgen. Misschien is er wel een opsporingsbericht, wordt er naar hem gezocht. Ze moeten morgen toch maar de politie inlichten.

Maar kan deze jongen een dubbele agenda hebben? Dat hij hier is om het huis leeg te roven? Dat is hun in 2010 een keer overkomen. Toen ze op een dag thuiskwamen, was het huis een

ravage. Uiteindelijk zijn de daders gevonden: een groep jongens van Marokkaanse afkomst. In juni 2017 gebeurde het nog een keer, op klaarlichte dag. Toen zijn de daders niet gevonden.

Iedereen die regelmatig op een brommer langsrijdt en de huizen in tuurt, broedt potentieel op een inbraakplan. Althans, zo bekijken bewoners als Carla en Simon het verkeer, vooral jongens met een capuchon op worden niet vertrouwd.

Buurman Joop was 's nachts een keer naar buiten gegaan omdat hij iets vreemds om zijn huis hoorde. In de tuin had hij twee jongens aangetroffen die bezig waren in te breken. 'Ze schrokken zich rot. Ik heb ze weggejaagd.'

De dieven bij Annelies en Erik-Jan hadden begrepen dat als er geen auto's op hun erf stonden, er niemand thuis was. Ze waren achteromgelopen, waar ze voor de burens niet te zien waren. Ze hadden het raam ingegoooid, waren het huis binnengedrongen en hadden zo veel mogelijk meegenomen.

Desondanks hebben Annelies en Erik-Jan besloten het hek van hun erf open te houden. Ze willen niet in angst leven en ze moeten er, praktisch gezien, ook veel te vaak door in- en uitrijden. Al hakt het er toch in dat vreemden hun veilige haven binnen zijn gekomen.

Een maand na de overval werd Annelies aan haar hart geopeerd. Toen ze naar huis mocht, haalde haar dochter Lieske haar op en bracht haar thuis. Annelies ging op de bank liggen terwijl Lieske hond Noa zou uitlaten en met de auto boodschappen zou doen. Toen Annelies moest plassen en naar het toilet liep, zag ze een brommertje op hun erf staan dat ze niet kende. Shit, dacht ze terwijl haar hart wild begon te bonzen. Er staan geen auto's... ze denken dat er niemand is! Mijn god, ze zijn achter! Ze raakte volledig in paniek. Is de operatie geslaagd, ga ik alsnog dood, dacht ze. In de buurtapp schreef ze dat ze dringend hulp nodig had, waarop buurman Joop direct naar haar huis snelde.

Het bleek loos alarm. Terwijl Lieske met haar auto het erf af was gedraaid, was ze een boer uit de buurt tegengekomen met brommerpech. Ze had hem aangeboden om hem naar de pont te

brengen. Hij kon de brommer op het erf achterlaten en die later weer ophalen. Ze had haar moeder niet over het euvel ingelicht omdat die net lekker rustig lag bij te komen.

Eind goed, al goed, al maakt het vooral duidelijk dat angst voor een inbraak deel uitmaakt van het leven langs het kanaal.

Misschien is de vreemdeling die nu in haar tuinhuis ligt ook wel uit op iets naars en hebben ze hem op goed vertrouwen ook nog eens een bord eten en een bed aangeboden.

Maar hij heeft zulke vriendelijke ogen...

Ze denkt ook terug aan de wandelvakantie in Marokko met Erik-Jan, Lieske, Sjoerd en Pelle en hun vrienden Henk en Erik. Ze had in het Atlasgebergte bij lokale bewoners op de grond geslapen. Lieske was er nog voor de grap uitgehuwelijkt aan een jongen die op de muilezels paste, waarvoor ze een trouwjurk aankreeg en door zijn zussen volledig werd opgemaakt voor de ceremonie en het bijbehorende feest. Ze hadden er tranen met tuiten om gelachen.

Marokko is veel indrukwekkender dan ze vooraf had bedacht. Familie en samenzijn zijn er zeer belangrijk. Mooi vindt Annelies dat.

Waar komt Hamza precies vandaan? Hoe is hij hier op de dijk beland? Is hij nooit naar school gegaan? Verklaart dat waarom hij niet kan lezen en schrijven? Of is er iets anders aan de hand? Wat doet hij voor de kost?

Ze vraagt zich af of er niet een soort opvang voor deze jongen zou zijn. Een plek waar jongens zonder papieren uit een land waar geen oorlog is, terecht kunnen. Dat zal ze uit moeten zoeken.

De volgende ochtend staat ze vroeg op en dekt de tafel voor drie personen. In overleg met Erik-Jan belt ze de politie, vertelt dat ze een vreemdeling voor één nacht te logeren heeft gehad en vraagt wat ze met hem aan moet.

Twee motoragenten bellen aan. Annelies laat hen binnen. Ze gaat naar de studio om Hamza te halen, klopt aan, maar er komt geen reactie. Ze doet de deur open en gluurt naar binnen. Hamza ligt in een diepe slaap op de grond. Hij heeft geen gebruikge-

maakt van de zachte slaapbank. Ze gebaart hem mee naar binnen te komen. ‘Politie,’ zegt ze en wijst in de richting van de tuin en het huis.

Hamza wrijft in zijn ogen, staat op en loopt nog slaperig achter haar aan. Het woord ‘politie’ lijkt hem niet bekend voor te komen of te alarmeren. Binnen in de keuken wachten de agenten hem op. Hamza geeft hun een hand en zegt zijn naam.

Een van de agenten maakt zich breed en leunt tegen de deurpost. De ander stelt een paar vragen waar Hamza geen antwoord op kan geven.

‘Hij spreekt alleen Arabisch,’ zegt Annelies.

De agent bekijkt de politiebrieven en constateert dat deze jongen het land uit moet. Er zijn twee opties: of de agenten zetten hem op straat, of Annelies en Erik-Jan doen dat zelf.

‘Nou, hij mag eerst even ontbijten,’ zegt Annelies. ‘En dan brengen we hem straks wel naar de trein.’ De agenten stemmen ermee in en vertrekken.

‘De politie is net geweest,’ schrijft Annelies in de buurtapp. ‘Hij mag nog een maand in Nederland blijven. Hij is niet uitgeprocedeerd en heeft ook geen papieren. We zitten nu te ontbijten, hij heeft hier heerlijk geslapen en lijkt oververmoeid.’

‘Wat geweldig lief dat jullie dit avontuur zijn ingestapt,’ reageert een van de burens.

Nadat hij zijn ontbijt opheeft, voelt het toch niet meer goed om hem op straat te zetten. Waar moet hij naartoe? Hij heeft geen geld, identiteitsbewijs of bekenden in Nederland. Waar zal hij in terechtkomen? Bovendien is het niet duidelijk of hij überhaupt heeft begrepen dat hij het land uit moet. De politie heeft hem een brief met uitleg in het Arabisch gegeven, maar kan hij die wel lezen? Ze besluiten dat ze een nachtopvang voor hem gaan regelen, dan kunnen ze het daar verder oplossen.

Er rollen wat namen van stichtingen uit de zoekmachine die ze een voor een afbellen, maar niemand neemt op. Daarop sturen ze mails, in de hoop dat iemand die in het weekend leest en zal reageren.

Annelies opent Google Translate. ‘Je moet terug naar Marokko,’ typt ze en drukt op de ‘spraak’-optie waarna een robotachtige vrouwenstem de Arabische vertaling voorleest. Hamza schudt van niet. Begrijpt hij het niet? Of wil hij niet terug? Ze zet het toetsenbord voor Hamza neer, maar hij gebaart dat hij daar niet mee uit de voeten kan.

Ze zoekt de kaart van Marokko op. Via Google Translate vraagt ze waar hij vandaan komt. Hij spreekt een ingewikkeld klinkend woord uit. Is dat een plaats? Ze toetst het fonetisch in, maar er komen geen hits. Ze gebaart hem om het op de kaart aan te wijzen, maar ook daar kan hij niets mee.

Ze vraagt hem via het vertaalprogramma wanneer hij is vertrokken en hoelang hij onderweg is geweest. Weer haalt hij zijn schouders op, hij heeft geen idee.

Hier zit een jongen die geen kaart kan lezen, denkt Annelies. Hij kan niet lezen, schrijven, spreekt geen Nederlands, Engels of Frans en heeft geen besef van tijd. Toch is het hem gelukt om vanuit Marokko hierheen te komen en op een of andere manier hier in de tuin van de burens te belanden. Hoe heeft hij dat in godsnaam gedaan?

Daarna typt ze: ‘Wat kun je goed? Wat doe je voor werk?’ en drukt bij de vertaling op de spraakknop.

Met zijn vingers maakt hij knipbewegingen rond zijn hoofd.

In de buurtapp vraagt Annelies of iemand werk voor Hamza heeft of even op hem kan passen, ze moeten op bezoek bij de hoogbejaarde moeder van Erik-Jan. ‘Hij maakt een goede indruk. Al zijn spullen zijn gecheckt en hij is kapper.’

Dat bericht valt niet bij iedereen in de buurt even goed. Joop, die al een aantal jaar bezig is zijn huis te verbouwen, denkt als hij het leest: moet ik hem nou werk aanbieden? Nee hoor, daar begin ik niet aan. In zijn vrije tijd klust hij aan zijn huis, bij wijze van therapie. Een aantal jaar geleden is zijn vrouw overleden en met het zetten van nieuwe muren, het maken van een terras met uitzicht over de velden en het aanleggen van een tuin komt hij tot rust.

Cindy en Arjan reageren. Hamza kan bij hen een paar uur doorbrengen.

Annelies neemt hem mee naar boven en laat hem een broek en een shirt van Pelle passen. Ze heeft ook nog een paar werkschoenen staan die hij aan kan. Zo heeft hij wat extra's om aan te trekken.

'We hebben een logé, een illegale Noord-Afrikaan, lag bij Siem in de tuin,' appt Annelies naar haar kinderen.

'O haha, voor hoelang?' antwoordt Sjoerd, de middelste, vanuit zijn studentenhuus in Leiden.

'Die gaat natuurlijk nooit meer weg,' grapt Annelies.

'Haha, grappig,' reageert Lieske, de oudste, vanuit Bogotá waar ze net is aangekomen, de volgende stop op haar reis door Peru en Colombia.

De jongste, Pelle, leest het in zijn kamer in Amsterdam-Noord, maar reageert niet. 'Ik dacht: o jee, ze hebben weer wat. Ik hoor het wel als ik ze weer zie.'

Annelies belt naar haar ouders. 'Je raadt nooit wat we nu hebben meegemaakt...' en doet het verhaal uit de doeken. Dat het een nette jongen is die vooral oververmoeid is, dat hij geen papieren heeft, dat hij bij hen verblijft tot ze weten wat ze verder gaan doen.

Ook haar ouders kijken er niet gek van op. Ze vinden dat als je iemand kan helpen, je dat moet doen. Vroeger kwamen ze weleens verdwaalde buitenlandse vrachtwagens tegen als ze op bezoek waren geweest bij hun dochters en terug naar huis reden. De chauffeurs waren onderweg naar Scharwoude, maar waren in Noord-Scharwoude terechtgekomen. 'Rij maar achter ons aan,' zeiden Annelies' ouders dan en ze maakten gerust een omweg van een kilometer of vijftientig.

Omdat Annelies en Erik-Jan met de fiets naar de moeder van Erik-Jan gaan, wijzen ze Hamza de reservefiets. Hij stapt op en rijdt weg. Dat kan hij dus wel.

Gedrieën fietsen ze eerst naar de burens, Arjan en Cindy wo-

nen er nog geen maand. Een jaar lang hebben ze aan hun huis verbouwd.

In de tuin moeten bomen in stukken worden gezaagd. Arjan gaat aan de slag en Hamza helpt een handje mee met het opruimen van het hout. Annelies en Erik-Jan zijn ondertussen vertrokken.

Cindy belt haar moeder die straks komt lunchen. ‘Mam, we hebben een vluchteling in huis.’

‘Waar begin je aan? Een illegaal. Straks heb je de politie over de vloer!’

Maar wanneer ze hem die middag de hand schudt, vallen haar zorgen weg. Hij heeft zo’n zachtaardige uitstraling dat ze zich niet kan voorstellen dat hij ooit iets zou stelen.

Met gebaren kan hij het een en ander duidelijk maken. ‘Al begreep hij zelfs “eten” en “drinken” nog niet,’ zegt Cindy. Aan de lunchtafel proberen ze uit te leggen dat ze rekening met hem hebben gehouden door geen varkensvlees op tafel te zetten. Het eindigt in het maken van knorrende varkensgeluiden. Hamza kijkt hen glazig, maar vriendelijk aan.

Later, weer thuis bij Annelies en Erik-Jan, maakt Hamza zijn zakken leeg. Er komen drie propjes van tien euro tevoorschijn. Arjan heeft hem wat gegeven voor de hulp bij het zagen.

Vreemd dat hij dat zo in zijn zak propt en er niet zuinig op is, vindt Annelies.

In de tussentijd heeft ze rondgevraagd of er iemand is die een Marokkaanse vriend of vriendin heeft die voor hen wil tolken. Zo kunnen ze aan Hamza uitleggen wat er in de brief van de politie staat, dat hij terug naar huis, naar Marokko moet. Buurvrouw Tanja kent wel iemand waar ze langs kunnen gaan. Tot die tijd mag Hamza bij Erik-Jan en Annelies blijven. Hij kan in de studio blijven slapen.

Pelle komt die middag langs en stelt zich voor.

‘Hoe oud ben je?’ vraagt Annelies via de computer aan Hamza. Hij haalt zijn schouders op.

‘Wat is je geboortedatum?’

Hij heeft wederom geen idee. Zo komen ze niet veel verder.

Gebiologeerd gaat Hamza voor de piano in de huiskamer staan. Met zijn telefoon maakt hij er foto's van.

'Speel je muziek?' vraagt Annelies.

Pelle gaat achter de piano zitten en doet het voor. Daarna pakt hij een gitaar en begint die te bespelen. Hamza pakt zijn telefoon erbij en filmt het.

Annelies heeft nog een gitaar die ze aan Hamza geeft.

Pelle speelt voor en Hamza doet mee. Of beter gezegd, hij kijkt naar de bewegingen die Pelle maakt en imiteert die. Hij gaat met zijn duim over de snaren en plukt er af en toe aan. Het valt vooral op dat hij geen enkele rem heeft.

De muziek vult de huiskamer, alsof ze met elkaar praten in een gezamenlijke derde taal.

Annelies vindt het prachtig.

Hamza geeft zijn telefoon aan Annelies. In zijn contactenlijst vindt ze allerlei nummers zonder naam. Logisch, denkt Annelies. Als je analfabeet bent, dan kun je geen namen bij nummers zetten. Is een van die nummers van zijn ouders? Of van andere familie?

Ook heeft hij WhatsApp. Als ze het opent, ziet ze allerlei berichten, al is er niets getypt. Het zijn spraakberichten die over en weer zijn gestuurd naar verschillende nummers. Ze klikt er op eentje. '*As-salaam-aleikum*' verstaat ze en dan een heleboel '*insjallahs*'.

'Wat is het telefoonnummer van je familie?' vraagt Annelies via Google Translate. Hamza heeft een briefje bij zich waarop twee nummers staan. Hij wijst er een aan.

'Spreken ze Frans?' vraagt Annelies.

Hij knikt.

Erik-Jan neemt het nummer over en schrijft in een bericht aan het familielid dat Hamza bij hen is, dat hij veilig is. Er verschijnen twee v'tjes rechts onder in het tekstballonnetje. Het bericht is aangekomen.

Annelies opent zijn foto's op de telefoon en scrollt naar de